

Asia: VN/8757/2024

Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelma

Lausunnonantajan lausunto

Ovatko toimenpiteet linjassa lapsistrategian vision “luodaan aidosti lapsi- ja perhemyönteinen, lapsen oikeuksia kunnioittava Suomi” kanssa?

Osin

Miten lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

Kuurojen Liitto ry yhtyy Vammaisfoorumi ry:n ja MLL:n antamiin lausuntoihin ja toteaa lisäksi, että haavoittuvien lapsiryhmien toimenpidekokonaisuuksien toteutuksessa ja arvioinnissa ei saa sivuuttaa viittomakieltä käyttäviä tai muihin vähemmistökieliryhmiin kuuluvien lasten ja nuorten moninaisia ryhmiä. Jos kielelliset oikeudet eivät toteudu, etenkin kuurot, kuulovammaiset ja kuulonäkövammaiset lapset ja nuoret jäävät ulkopuolelle, ts. heidän pääsystä jopa peruspalveluihin, vapaa-aikaan ja osallisuuteen eivät tosiasiallisesti toteudu.

Kielikysymyksen läpileikkaavuus ei valitettavasti näy toimeenpanosuunnitelmassa, joten siihen tulee seurannassa kiinnittää erityistä huomiota.

Lapsia koskevan tietopohjan riittävyys ja käytettävyys

Viittomakieltä käyttävien lasten ryhmä on hyvin moninainen, mutta heidän tilanteestaan ei ole riittävästi tilastotietoa. Moni lapsista on kuntansa ainoa viittomakielinen, jolloin tieto saattaa peittyä kirjaamiseen / järjestelmään liittyvistä syistä tai lasta koskeva tieto tulee kirjatuksi ainoastaan erityisen tuen tms. vammaan liittyvän määrittelyn perusteella esimerkiksi vain pidennettyä oppivelvollisuutta koskevaan kategoriaan. Viittomakieltä käyttävien vanhempien normaalikuuloiset, äidinkieleltään viittomakieliset lapset jäävät enimmäkseen tunnistamatta. Lasten kaksi- tai monikielisydestä ei ole saatavilla kattavaa lukumäärätietoa, mutta tämän lapsiryhmän äidinkieleksi on usein tapana ilmoittaa suomen tai ruotsin kieli (yli 90 % viittomakieltä käyttävien lasten vanhemmista ei ole itse viittomakielisiä).

Viittomakieltä käyttävien lasten kuuleminen edellyttää kielitietoisia työtapoja sekä lasten mielipiteiden kuulemisessa että seurantakriteereiden määrittämisessä. Viranomaisten tieto tästä lapsiryhmästä on kuitenkin varsin ohutta lähes kaikissa ministeriöissä.

Edellisestä laajemmasta viittomakieltä käyttävien lasten tilannetta kartoittaneesta selvityksestä on jo 12 vuotta (Kiili & Pollari (2012) Hei, kato mua! : Vuorovaikutus ja hyvinvointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163267>), ja tänä aikana esimerkiksi lasten koulunkäynnin ja vapaa-ajan olosuhteet ovat muuttuneet erittäin paljon. Vastaavalle selvitykselle tulisi tällä hallituskaudella varata erilliset resurssit huomioiden se, että kolmannen sektorin järjestöjen asiantuntemus ja verkostot eivät välttämättä ole käytettävissä järjestöihin kohdistuvien avustusleikkausten vuoksi. Erillisselvityksen taustoittaminen nostaisi esiin myös tilastoinnin haasteet, mikäli oikeat viranomaistahot aidosti osallistuisivat selvityksen toteuttamiseen.

Lasten yhdenvertaisuus ja eriarvoistumisen ehkäisy erityisesti haavoittuvassa asemassa ja syrjinnän vaarassa olevien lasten ja nuorten osalta

Hallitus jatkaa v. 2022 valmistuneen valtioneuvoston Kielipoliittisen ohjelman toimeenpanoa, joten viittomakieliä tai muita kotoperäisiä kieliä käyttäviä lapsia ja nuoria koskevien toimenpiteiden kytkeminen kansallisen lapsistrategian seurantakohteisiin olisi mielestämme asianmukaista. Myös hallitusohjelman kirjaukset uudesta vammaispalvelulaista (kuurojen jne. lasten perheille vahvempi oikeus saada viittomakielen opetusta) ja viittomakieltä käyttävien lasten aseman vahvistaminen varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa ovat tällä hetkellä keskeisiä eriarvoistumista ehkäiseviä toimia.

Em. muille toimijoille sovittujen toimenpiteiden yhteydessä, mutta myös erikseen toimenpidesuunnitelmassa mainittu rakenteellisen syrjinnän tarkastelu on tarpeellista, ja siihen toivomme myös kansallisen lapsistrategian toimenpiteiden kautta tukea. Viittomakieltä käyttäviin lapsiin kohdistuu usein syrjinnän uhkaa myös mm. vammaisuuden perusteella, mikä tekee tästä ryhmästä hyvin haavoittuvan. -Lisäksi huomautamme, että "haavoittuvuus" vaikuttaa kattavan hyvin monenlaisia ryhmiä ja näemme riskin siinä, että epämääräinen käsite itsessään saattaa asettaa eri lapsiryhmiä keskenään eriarvoiseen asemaan.

Lapsi- ja perhepolitiikan poikkihallinnollinen koordinaatio

-

Kuntien ja hyvinvointialueiden strategia- ja ohjelmatyön tukeminen

-

Lapsivaikutusten arvioinnin ja lapsibudjetoinnin vahvistaminen jatkuu

-

Lapsen oikeuksista ja lapsistrategiasta viestiminen sekä lapsen oikeuksien koulutukset

-

Lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen

-

Puuttuuko suunnitelmasta mielestäsi jotain olennaista? Huomioithan vastatessasi, että toimenpiteitä tehdään suurelta osin ministeriöiden virkatyönä ja vältetään päällekkäisyyttä muiden ohjelmien (esim. VANUPO, Demokratiaohjelma, Yhdenvertaisuustiedoksianto) kanssa.

Toimenpidesuunnitelmaa tulee täydentää maininnalla siitä, että kielellisten oikeuksien ja vammaisoikeuksien teemoja kuljetetaan mukana läpileikkaavasti kaikissa toimenpiteissä.

Millaisin toimin lapsistrategia tuottaisi lisäarvoa lapsi- ja perhepolitiikan toimijoiden entistä parempaan kokonaiskoordinaatioon?

-

Muut huomiot?

-

Selin-Grönlund Pirkko
Kuurojen Liitto ry